

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă, cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă

O reprivire
asupra alegerii dela Nădlac.

Am făcut dela început până în sfârșit campania electorală dela Nădlac. Era firesc, ca contrarii activității parlamentare, să se folosească de incidentul întârzierii candidaturii naționale, pentru de a lovi în noi, și a încerca să discrediteze curentul activist, făcând responsabili și pe cei nevinovați.

Sunt și astăzi nemângâiat, că prin o tragere pe sfoară, ni s'a luat puțința de-a arăta și celor necredincioși, ce este în stare să facă însuflețirea națională și vrednicia plugarului român, dacă aceasta este pusă în slujba unei cauze sfinte!

Totuși judecând rece cele petrecute și având în vedere, că scopul ce l-am urmărit prin punerea candidaturii naționale, l-am ajuns, sunt mulțumit cu rodul ostenețelor noastre.

Pentru-ca și cetitorul nepărtinitor să fie în stare a-și face o judecată dreaptă, află de lipsă a povestii pe scurt istoricul întregii mișcări dela Nădlac.

Când m'am dus întâia-ori la Nădlac, am aflat o situație de desperat, pentru-că, potrivit obiceiului mai vechiu dezvoltat în decursul pasivității noastre, aproape întreaga inteligența română era deja angajată pentru candidatul guvernamental; ba mai mult: un număr bun de fruntași luaseră parte în deputațiunea condusă de președintele partidului liberal, pentru de a ruga pe dl Hász, să facă bine să primească candidatura cu program liberal guvernamental.

Cei-ce nu cunosc referințele locale, vor zice, că aceia cari au făcut lucrul acesta, nu pot fi Români adevărați, ci sunt niște trădători, sau simpli speculanți.

Spre fericirea noastră lucrul nu stă chiar așa. Ținuta inteligenței nădlăcane, din punct de vedere general-național nescusabilă, își află explicarea și scusa în referințele speciale locale. Români din cercul Nădlacului nu au observat nici-odată pasivitatea, totdeauna au fost activiști, ear neîntrând partidul național în luptă electorală, ei au pactat când cu opoziția, când cu guvernul, și mai ales cu acesta, în schimbul unor concesiuni locale de-altfel de folos pentru comună.

Incolo cu plăcere trebuie să constat, că simțământul și conștiința națională, atât la inteligență cât și la popor, este dezvoltată într-o măsură laudabilă, așa, că direcțiunea absolut greșită a trecutului, ușor se va putea curma și înlocui cu alta mai sănătoasă!

Văzând eu situația și primind informațiuni sigure, că în urma hotărârii Românilor de-a sprigini pe guvernamentalul, și inteligența slovacă s'a angajat pentru Hász, eram în curat, că de astă-dată candidatură națională cu sorți de isbândă, nu se va putea pune! Cu

toate acestea să impunea întreabarea, că oare iertat ne este, să lăsăm și mai departe vechiul curent rău și demoralizator, ca interesele locale și personale, să se valideze în contra intereselor generale, fără de a întâmpina pedeci, și a mai lăsa ca întreg poporul să fie dus pe căi greșite? Să capituleze mereu ideea națională înaintea intereselor particulare?

Doar pilda rea află ușor următori, și apoi unde vom ajunge, dacă vom lăsa, că fiește care ținut să-și croască „politica“, după trebuințele sale locale, jertfind interesele neamului întreg?

Afară de această considerantă, eram în curat și cu aceea, că deja faptul, că în comitatul Cenadului, ținut de comitat „curat maghiar“, pășeste un candidat naționalist și se constituie partidul naționalist, este de o însemnătate putem zice istorică!

Conduc de aceste motive și văzând că țărani inteligenți din Nădlac sunt aplicați a se grupa în jurul unui naționalist, cu plăcere m'am pus la dispoziția plugărimii într-o luptă pentru acest scop, ne-având alte pretenții decât de a desfășura steagul național și fiind pe deplin mulțumit și satisfăcut, dacă de data asta se vor grupa 120—150 de alegători în jurul acestui steag.

Istorsind aceste fapte, cu plăcere trebuie să amintesc, că fruntașul plugar Nicolae Pătean cel tinăr, a fost așa zicând inițiatorul și sufletul mișcării! Astfel am ajuns, că plugărimii din Nădlac, către care apoi s'au alăturat preotul Marcovici și învățătorul Petrovici, — a hotărât cu mare însuflețire punerea unui candidat național! Cele-ce s'au petrecut după aceea, sunt cunoscute din rapoartele apărute prin foi.

Lupta pornită sub auspicii atât de nefavorabile, mulțumită însuflețirii sincere și vredniciei țărânilor române, a avut sfârșituri la cari nici că ne-am așteptat! S'a inactivat partidul naționalist, în cercul Nădlacului, în comun cu frații Slovaci și Sârbi, deci s'a făcut întâiul pas pentru alianța naționalităților. S'a desfășurat, și încă cu mândrie, steagul partidului naționalist în comitatul Cenadului, aproape de Seghedin!, grupându-se în jurul lui, după recunoașterea înșiși a străinilor, nu 120—150 cu câți ne mulțumeam noi, ci peste 400 alegători, plus celalalt popor nealegător, cu ei! Și în fine s'adat dovadă guvernului maghiar, că partidul național, „desființat și inexistent“ conform ordonanțelor ministeriale ilegale, pe care și guvernul conținea Tisza le susține, nu numai că există, dară, cu toate că o seamă de frați care ar fi fost chemați să stee în fruntea mișcării naționale, s'au pus în slujba guvernului dușman nou, partidul acesta a fost în stare să se afirme în mod demn și să adărnicească alegerea candidatului liberal, provocând balotajiu într'un cerc, pe care guvernul îl ținea printre cele sigure ale lui!

Că ce pond a pus însuși guvernul pe voturile Românilor, se poate vedea de acolo, că a mișcat tot ce i-a fost o puțință pentru a face pe Români să se lapade de steagul național! În zadar însă l'a fost toată truda, în zadar a trimis în cerc pe deputații Szombati și Avrănescu, ca să amăgească pe alegătorii noștri, căci aceștia au rămas neclintiti pe lângă candidatul național! Ba se vorbește că guvernul a cerut și intervenirea Episcopului dela Arad, în favorul candidatului său, și sosirea protopopului dela Arad în cerc, se aduce în legătură cu aceasta! Nu știu într-un-cât e adevărat că episcopul Aradului s'a ingerat în această afacere. Fiindcă însă, ne putem aștepta ca guvernele ungurești să ceară în contra candidaților naționaliști spriginul episcopilor noștri, trebuie să-mi spun părerea și în această materie. În situațiunea grea politică în care ne aflăm noi, nu putem cere ca episcopii noștri să vie cu noi, putem însă aștepta dela Ei aceea, ca să nu se pună în contra curentului național, pentru-că prin aceasta am fi siliți să ducem luptă și contra lor și să lucrăm, fără voce, la subminarea autorității lor. Ear astăzi, când socialiștii și așa lucrează sistematic pentru subsăparea vazei preoților, ar fi o adevărată primejdie pentru biserică, dacă preoțimea s'ar pune în conflict și cu sentimentul național!

În privința aceasta alegerea dela Nădlac ne dă o multă grăitoare dovadă, pentru-că cu toate că aproape întreaga preoțime a fost angajată cu guvernul, totuși grosul alegătorilor, fruntașii credincioșilor lor, s'a grupat pe lângă partidul național, care abia cu o săptămână mai înainte s'a inactivat între ei, pentru ce toată lauda se și cuvine acestor alegători cu judecată atât de bărbătească și neatârnată!

Dr. Aurel Vlad.

O maliție.

„Gazeta“ în nrul său din 4/17 Martie publică între știrile zilei sub titlul „Dobrenii ciubărari“ o notiță trimisă de un amic al „Gazetei“ din comitatul Hunedoarei, în care intervenind cu multă perfidie o expresiune din vorbirea program a candidatului de deputat Dr. Suciu, vrea să o prezente ca o insultă la adresa nobililor grănițeri din Dobra. Judecând după maliția ce transpiră din toată litera acelei notițe, am putea jura, că autorul ei este dl Hosszu Franți din Deva. Nu pentru de-a stabili înțelesul cuvintelor dlui Dr. Suciu, ci pentru de-a demonstra răutatea, de care se conduce unii matadori, aflăm de lipsă a explica sensul expresiunii folosite de Dr. Suciu. Este în deobște cunoscut, că cercul Dobrei nu constă numai din nobili, ci partea covârșitoare a locuitorilor a fost sub jobăgie, și, dure, că atât descendenții grănițerilor, cât și a foștilor iobagi, trăiesc în condițiuni materiale foarte modeste. Eată pentru-ce i-a numit Dr. Suciu în sens figurat de ciubărari, adică Moți și ei,

săraci ca mândri Moți ai Munților apuseni, dar și cinstiți ca acei Moți, — punându-i de exemplu demn de imitat bogătanilor dela Nădlac, între cari se află plugari, cari dispun de sute de mii de floreni, așa încât săracul dela Nădlac ar fi bogătan la Dobra. Și iată vine Drul Suciu și le spune bogătanilor, ca să imiteze ținuta românească a fraților lor materialicește mai săraci, în sens figurat a „ciubărarilor“ dela Dobra, laudându-i în cel mai strălucit mod! Întru cât treaba asta este merită să facă haz, într'adevăr nu înțelegem.

Fericit trebuie să fie poporul nostru și bine trebuie să stee cauza națională. când „vechii și probații conducători“ au timp de a se ocupa cu chestii atât de importante, ca cea sulevată de amic al „Gazetei“. Eată pe adevărații comediații politici! Curat vorba Romanului: Satul arde și baba se peptenă!

Intrigă slăbuță.

„Activitatea“, în numărul său mai nou ocupându-se de articolul apărut în „Libertatea“ sub titlul „Chestii de principii“, publică totodată și o pretinsă corespondență din Budapesta, — prin care ci-că „dovedește“, că pentru mine baba națională nu a fost totdeauna un „Noli me tangere“ cum se susține în articolul numit al „Libertății“. Mi se atribute adică folosirea unor irase în vorbirile mele parlamentare care ar dovedi contrarul. Sustine agerul „corespondent“, că eu așa fi declarat, că „nu sunt dușman nici al al ideii de stat maghiar(?)“, („nem vagyok ellensége sem a magyar nemzetnek, sem a magyar államzsmének“).

Vrea să fie, vezi d-ta, o mică intrigă contra mea, care se mă discrediteze pe mine ca naționalist!... Of, of! Risum teneatis!

Vorbirile mele parlamentare au apărut după notițele stenografice, în foata oficială din Pesta și au apărut și românește în „Libertatea“ în toată întregime lor, deci ușor se poate convinge originea, că cuvintele ce mi-le atribute corespondentul „Activității“, despre ideea de stat maghiar, eu nici-când nu le-am folosit, deci respectivul susține în mod nerușinat lucruri neadeverate. Textul original al vorbirilor mele stau ori-cui la dispoziție, deci „corespondentul“ poate dovedi cele susținute de el.

Dar' cine păcate va lua în serios această slăbuță și găgăuță intrigă?! Cum însă ea n'are nici măcar haz, ca să aibă haz, iacă eu unul declar, că sunt gata a-mi depune imediat mandatul de deputat, când pretinsul „corespondent“ al „Activității“ îmi va dovedi cu textul autentic al discursurilor mele, că m'ași fi declarat amic al „ideii de stat maghiar“...

Dr. A. Vlad.

Comedia din dietă.

S'a sfârșit. Tisza sătul de-a mai aștepta cumintirea lărmăgiilor cari de un an și jumătate au oprit lucrările dietei, a propus să schimbe regulamentul dietei așa, ca pe viitor astfel de prostii să nu se mai poată întâmpla. Majoritatea lui a primit propunerea. Atunci obstrucționistii, desnădăduși, că li-se va smulge pe veci din mâni arma asta, s'au strîns ghem ca aricii, făgăduindu-i că-i votează lui Tisza regruții de lipsă pentru armată, și pun jos arma obstrucției, de frică ca de voce. Tisza atunci și-a retras propunerea și a fost o bucurie îndoită în dietă: guvernamentalii sau bucurat că au scăpat de scărboasa obstrucție, opoziționalii că au scăpat de schimbarea regulamentului dietei.

A doua zi legea despre regruții pe 1903 a fost votată în câte-va ore (ce nu s'a putut face în un an și jumătate!). Luni încep deja asentările!

Acum se trec celelalte legi de lipsă, apoi vine la rând votarea regruților pe 1904, etc.

Portrete electorale.

1.

„Voi sunteți urmașii Romei?“

(Eminescu).

— Fu alegere?
— Vezi bine că fu!
— Ved, ved...
— Hoo, — și ce treabă și ce mai ispravă!
— Ce treabă?...
— Treabă...

Vezi d-ta, iubite cetitor, că ciudată e lumea! Ciudată de tot; dar ce zic? Afurisit, curat afurisit!

Auzi domnule... Dar să vezi... Să vezi cum a devenit casul!

Naționalist, până în baierile... închipuirei; român, în stare să scrie acest epitet ornant cu dublu r (când e vorba se fie ales de membru în corporațiunile bisericei ortodoxe), cine putea să se îndoiască un moment de sinceritatea lui? Hász ori Kristofi?

Nu încape cuvânt!

Dar român? Rromân!!!

...Și tocmai de-acî pormesc; și să vă spun acum.

*

Te vede cineva, un X, indiferent cine, te vede seara intrând într-o crîsmă; și același, indiferent cine e, te vede plecând dimineața din crîsmă pe două poteci, cu »luleaua neamțului“ în gură.

Și are să spună, infamul de X, are să povestească la lume, că tu n'ai dormit în noaptea cu pricina; că ai chefuit, că te-ai chefuit.

D'apoi este aci logică, frați români?...

...Destule chinuri!

Și iac'asa! —

Cum fu asta dintr'o pildă, să aducem aci la rampă o întâmplare, aidoma cu răutate pusă la cale, dar altfel ca rost.

Honi soit qui mal y pense!

*

Om „fain“ din fire și de fel, — amicul nostru (să-l botezăm într'un fel!) Aurică, totdeauna a fost „omul poporului“, totdeauna a trăit dela popor.

Să-i fi zis din „popor“ cine-va:

— Hai să mergem la un „schwarz“ sau la un „capuținer“, nici un cuvânt nu avea contra.

„Totul pentru națiune“, a fost lozinca vieții sale: și aceasta bine se cunoaște după — volumul personalității sale.

Dar vezi, e așa de puțin lucru ce poți face „pentru națiune“, fiind de es. director de bancă, — în cât ț-ar veni să strigi un „Ah!“ la a șaptea potență, dacă ai putea ajunge notar public!

Pentru națiune!!

„Totul pentru națiune!!!“

Dar...

Dar, vezi!

Vezi, lumea e rea, lumea e afurisită, și de geaba ar zice un poet simbolist:

Nu cerceta aceste legi,

Esti mameluc de le 'nțelegi, căci Aurică al nostru, din tată 'n fiu român a fost...

Și dacă în ziua de... Martie falnic fâlfaia în vânt de pe frumoasa lui casă stindardul patriei lui Hász, și dacă doi coți s'a întins în vîzduch de pe pâlăria sa, în aceeași zi, pana roșie, simbolul nevinovăției asupritorilor,

apoi se am pardon: Nu-l chema pe el Rusu, nu este notar pensionat ci pur și simplu un modest, sperativ și dornic de notariat public, român este.

Și toate acestea pentru ce?
„Totul pentru națiune“!

*

Și totuși, sunt guri rele, sunt oameni răi pe lumea asta, — cari fac concluzii, à la cel din povestea cu crisma....

Și n'au dreptate!

Ce Suci, ce Vlad?

Adică îndrăznește Suci ori Vlad să susțină că el e mai bun român mai cinstit naționalist decât Don Aurică!

De cât Aurică care e chiar omonim cu patriarcul din Broscopole, cu îndreptătorul pașilor babei între gazete și gazetă între babe?

Ascundeți-vă, tineri, în fața țigărei de foi și a mustății groase!

Este Don Aurică!

Ce Vlad, ce Suci?

Aștia se facă politică?

Cât de mult au stricat acești oameni!

Au nimicit un ideal... idealul de a fi naționaliști din cercul Nădlacului o turmă, ear Aurică!

Pardon!

Nu el era să fie păstorul țirlei; despre păstorul din Cenad, vom vorbi altă dată.

Nădlac.

Desinfecant.

Schimbarea legii de alegeri.

Strins cu ușa de stările din dietă, Tisza când a împăcat pe Kossuthiști a făgăduit obligător, că va schimba legea electorală (legea despre dreptul de vot). Prăgătirile pentru această schimbare sunt pe cale, și întru cât făgăduința lui Tisza nu va rămânea goală, țeara stă în fața unui lucru de cea mai mare însemnatate.

Prin schimbarea legii electorale se țintește ca în viitor să aibă drept de vot mult mai mulți cetățeni, de câți au acum.

Când această largire a dreptului electoral s'ar face fără scopuri ascunse, noi am fi cei dintâi care am saluta această reformă.

Toate semnele arată însă, că schimbarea plănuită are de scop nu mai întărirea numărului alegătorilor maghiari!

Cu atât mai vârtos deci, datorința noastră este, să urmărim cu neobosită luare aminte prăgătirile, ce se fac pentru această reformă și întru-cât numai putem, să ne zăuim pentru a câștiga loc drepturilor noastre! În deosebi e de datorința tuturor Românilor de bine, să fie cu ochii în patru acum la adunarea datelor statistice ce se fac zilele astea direct numai pentru scopurile reformei electorale.

După o ordinațiune a ministerului de interne, în 15 Martie s'au început în țeara întreagă adunarea datelor statistice pentru reforma electorală.

Temp pentru adunarea lor este pus numai dela 15 până la 30 Martie st. n. În aceste 15 zile trebuie să fie adunate datele din țeara întreagă. Cu adunarea datelor — *culesse din casă în casă*, (așa poruncește ordinul ministru-lui), — sunt încredințați notarii și învățătorii, fără neosebire dacă sunt de stat ori confesionali, ori comunalii ori privați.

După ordinațiune, fiecare notar ori învățător încredințat cu adunarea datelor, e silit — sub pedeapsa disciplinară — să facă conscripția.

Ori-care ar fi scopul reformei electorale, învățătorii noștri care adună datele și publicul românesc care le dă, se spună și scoată date acurate.

Intrebați vor fi să răspundă, toții cetățenii (bărbații) care au împlinit 20 ani de etate, fără privire că până acum a fost s'au n'a fost alegător. Care n'a fost alegător dar' știe că a avut drept să fie — se spună că numai din greșeala compunătorilor listelor de până acum — a fost lăsat atară din lista electorală a cercului seu.

Întăile întrebări sunt cu privire la limba maternă, la dreptul de cetățean și apoi că știe unguerește, știe scrie și ceti și că făcut-a școli mai înalte.

La întrebările aceste trebuie să fim cu luare aminte, — căci azi încă nu știm a bună seamă la ce vrea să le folosească guvernul.

În deosebi la hotărârea limbii materne, deși întrebarea e pusă unguerește (căci se întreabă care limbă o vorbești mai cu drag ori mai mult ori mai bine) se spună fiecare Român, că *limba maternă*, limba, pe care o vorbește mai cu drag și mai bine, este *limba românească*. Asta o cere adevărul și demnitatea națională.

Tot așa de mare grijă trebuie să avem la răspunsurile întrebările dacă: știm ceti și scrie și dacă știm vorbi unguerește.

Nărvul țeranilor noștri este, că neștiind despre ce e vorba, nu spun totdeauna dacă știu scrie și ceti sau nu știu. Acum poate e în folosul nostru să spună toți cari știu scrie și ceti. Și ear' care știu vorbi unguerește, să spună că știu.

Căci nu putem ști, dar' bănuim că la darea dreptului de alegător vor fi luate în socotință și cunoașterea limbii unguerești și cetitul (se înțelege că cetitul și scrisul îl poate omul cunoaște în ori-ce limbă tot se numără ca știut).

E mai incolo întrebare despre darea ce o plătește cel întrebat.

În socotință va fi luată numai darea de pământ, darea de casă, darea de câștig, darea de mine și darea intereselor după capital. Aceste date le dau notarii respective antistiile comunale.

În partea a treia se cer date referitoare la relațiile de avere, la mărirea și felul pământului și a caselor. Dela 10 jugere, trebuie specificat cât e arător, cât fenaț, grădini, vii, etc.

Din întrebările acestei părți, se pare că temelia dreptului electoral va fi averea de 10 jugere.

Partea a patra se referă numai la meseriași. Se întreabă dacă meseriașul lucră de sine stă-tător și că are drept la purtarea meseriei. Dacă e calfă, se întreabă dacă își lucră meseria și de când și-o lucră și apoi dacă este sau nu membru la vre-o societate de meseriași.

Meseriași noștri să răspundă la toate datele corect și deplin și mai ales să spună dacă sunt membrii ai vre-unei reuniuni de meseriași — căci dela aceste date va depinde poate dreptul lor de alegător.

Peste tot la fasionarea datelor statistice se fim cu luare a-

minte și se le spunem corect și deplin

Cei pe la cari ar fi trecut deja comisia și ei, neînțelegând bine lucrul, n'a fi dat răspunsuri deplin bune, *să meargă la notarul să ceară îndreptarea datelor privitoare la el*, că până în 30 Martie hărțile sunt la notari, în orașe la căpeteniile orașului!

V. C. O.

Cătră alegătorii români din cercul electoral al Nădlacului.

Dnii Dr. A. Vlad și Dr. I. Suci, au adresat prin „Tribuna“ următorul apel cătră alegătorii români din cercul Nădlacului:

FRAȚILOR!

Am purtat în mijlocul Vostru steagul național, Voi ați încunjurat acel steag cu iubirea Voastră românească. Dușmanii chiar, au trebuit să admire a Voastră purtare bărbătească. Pe câmpiile Cenadului, prin voința Voastră s'a trezit din somnu-i adânc geniul neamului românesc și frunzele verzi, ce Voi ați purtat în luptă drept semn al taberei Voastre, deșteaptă în neamul întreg speranța unui viitor mai fericit.

Vrednicia Voastră a sădit în inimi nădejde.

Din adâncul sufletului Vă mulțumim! În mijlocul mării de apucături violente și fărâdelegi, ce v'au încunjurat, Voi neclintiti ați stat ca stâncă, ce menită este să fie temelie unei puternice cetăți. Lauda neamului întreg fie răsplata purtării Voastre, căci nu arginții lui luda ați căutat Voi, ci, mângâierea sufletului Vostru românesc!

Știați Voi, că sunteți puțini, că deocamdată nu ajunge numărul Vostru la biruință. Ci totuși ați înțeles rostul luptei naționale, la care v'am chemat noi. V'a-ți pătruns de adevărul, că nu este mântuire fără de luptă, și în această luptă unul pentru toți și toți pentru unul trebuie să fim. Voturile românești numai partidului național românesc pot să fie date! Cine altfel făptuește, nu este acela Român, ci străin este de sângele său, vînzător este al neamului său!

Voi sunteți însă Români și Români vreți să rămână nepoții Voștri din neam în neam.

Nimeni dintre ocea, cari făurasc și vor a mai făuri legi, cari ne ne dreptătesc, ne asupresc și ne hulesc pe noi, să nu aibă dreptul a zice, că pe densusl României l-au ales, că voturile românești chiar, voesc asupra-toare legi.

Prin bărbăția Voastră dovedită la Nădlac în ziua de 5 Martie, Voi, alegătorii români ați zădărnicit alegerea de deputat dietal și ați dat prin aceasta să o înțeleagă toți factorii decizători ai țării, că *partidul național român e o putere reală în viața acestui stat*, o putere, de care pe viitor trebuie să se țină seamă în patria noastră! Imprejurările speciale ale cercului Vostru electoral pretind, ca în interesul Vostru comun, dându-Vă Voi, României, mână cu mână, să lucrați umăr la umăr cu frații Slovaci și Sârbi, soți de suferințe ai Voștri întru toate.

Organizați-Vă deci într'o tabără disciplinată și în alianță firească cu fiii neamului Slovac și Sârb, vîrsați tot mai multă viață, putere și impunere în programul din 1895 al naționalităților din această țeară.

În ce privește alegerea supletorie de deputat dietal, ce se ține în ziua de 22 Martie nou, Voi, alegătorii români din cercul Nădlacului, Vă cunoașteți datorința.

Steagul Vostru este steagul partidului național și în luptă, din care lipsește steagul Vostru, nu este loc pentru Voi.

Din inimi curate de frați Vă dăm aceste sfaturi. Ascultați-le ca să Vă asculte Dumnezeu!

Dr. Aurel Vlad, Dr. Ioan Suci,
deputat dietal.

Știri politice

Răsboiul.

De pe câmpul de răsboiu ruso-iaponez nu sunt știri mai mari. Rusia crede că lupta cea mare, și hotărâtoare abia se va da peste 3—4 luni. Până atunci tot trimitte la trupe, și dusul lor e greoiu, având o singură linie ferată și cale atât de lungă și grea.

Gând mare face Rusiei faptul, că s'a descoperit că China a încheiat alianță secretă cu Iaponia, având a pune și ea în foc 80.000 de soldați contra Rusiei. Și cele 80.000 sunt trupe instruite ca în Europa, și ofițeri Iaponezi le-au fost instructori!

Flota rusească se scrie că e așa de stricată prin atacurile de până acum, că mai nu are corabie care să nu fi suferit vătămări mai simțite, așa că un atac mare nici nu e în stare să dea!

În 14 Martie a fost în Cemulpo o înmormântare interesantă: au fost prinși din ape doi marinari ruși, înecați cu corabia „Varjag“. Trupele iaponeze din Cemulpo au ieșit în paradă la înmormântarea celor doi soldați inimici, cu steagurile îmbrăcate în vîl negru de jale până la cimiter, unde apoi au tras trei salve asupra mormintelor soților de soarte, căzuți sub gloanțele lor.

O intîmpinare.

În urma articolului nostru „Chestii de principii“ primim dela D-nul Dr. Aurel Muntean următorul răspuns, pe care, ținând la principiul „Audiatur et altera pars“, îl publicăm în toată estensiunea sa cu toate particularitățile sale; reflexiunile noastre ni-le vom face la urmă.

Onorată Redacțiune!

La atacurile publicate în Nr. 9 a ziarului „Libertatea“ sub titlul: „Chestii de principii“ Vă rog a publica următorul meu răspuns.

Dacă vorbirea mea ținută în congregația comitatului Hunedoara cu prilegiul instalării noului comite suprem, a surprins pe oare câți-va membrii români neplăcut, — regret; îmi pare rău;

însă nu eu port vina, ci de-o parte animositatea cu care unii s'a silit a interpreta cuvintele mele, și de altă parte lipsa de rutină de politică, de care, doar' se știe, că nu se bucură tocmai toți aceia cari se folosesc de dreptul de critică.

Mie îmi pare foarte bine dacă se ocupă cineva în public cu faptele mele, cu toate faptele mele, atât politice cât și: private, sociale;

pentru-că:

vorbind despre toate acestea cât de strict, dară în mod obiectiv, cinstit, — și ascultând nu numai vorbele pline de ură tendențioasă a unor nu adversari ci dușmani personali de-ai mei, ci ascultându-mă și pe mine, apoi cu cea mai bună conștiință afirm, că nimene om obiectiv nu va afla în ținuta mea politică ori socială, fapte condamnabile ori lipsite de buna credință.

Să luăm acusele de-a rîndul:

mi se atribuie de păcat (!) aserțiunea mea, că: Dr. A. Vlad și socii, stau pe baza programului desfășurat de mine, și dlor acela la copiat;

e adevărat; și cine vrea să se convingă apoi poștească și cetească nrii primi din 1901 a ziarului meu „Activitatea“; și acolo va afla lămurit, că eu am propus, pășind fără săvovăire în public cu ideea de a intra în activitate politică, programul național din 1881 fără punctul prim, ce se referă la autonomia Ardealului.

Și apoi poftiți a Vă convinge din dezvoltarea programului meu, că eu am motivat rumânește eliminarea punctului prim, nu numai cu motivul că „nu se poate realiza“.

Ne avînd eu obiceiul de-a cerși după tovarăși de luptă — ceea-ce e mai „practic“ — singur am desfăcut ca primul, steagul luptei parlamentare, a activității politice, pe baza programului amintit mai sus.

Și: la ce program aderează așa numita „grupare a tinerilor“ — a-decă Dr. Mihu, Dr. G. Suci, Dr. A. Vlad etc. — ?

la programul, ce am desfășurat eu în „Activitatea“ pe la anul 1901, numai că motivarea eliminării punctului prim, la dlor nu-i rumânească.

Acești Dnii. dară a adoptat programul meu, ori precum ziceți „la copiat“, dar' îl numesc de-alor propriu (!?) și îl botează, de: „program național“! deși aceasta numire este un flagrant neadevăr, pentru-că nici eu și nici „gruparea tinerimei“ nui competentă a croi program național;

și dacă eu și în urma mea „gruparea“ a eliminat punctul prim adecă cel mai cardinal a programului național din 1881, apoi e lucru firesc, că acest nou program nui identic cu cel din 1881 și așa numai de program fără partid se poate considera.

Eu în pașirile mele totdeauna așa lam și numit.

Că: eu „aș fi cochetat totdeauna cu guvernul și cu șefii administrațiunii“, ceea-ce ar fi a doua acuză, e un simplu neadevăr, și este neadevăr și aceea că eu din „baza națională“ aș fi părăsit ori și când cătuși de puțin; aceasta basă și pentru mine totdeauna un „Nollime tangere“ precum trebuie să fie pentru ori care Român cinstit.

Propunerea mea pentru felicitarea baronului Bánffy a fost îndreptată contra obstrucțiunii de-atunci, și n'a stat în legătură cu vr'o chestie națională ori confesională.

Neci când nu sa pertractat în prezența mea în congregație vre-o chestie națională, ca eu să nu fi luat parte la desbatere în modul cel mai energic și național, — dar' nu cu doba mare! Că eu aș fi vrut „să mă însiniez ministrului Bánffy“ prin propunerea altcum retrasă, e o afirmare greșită că:

doar' eu neci când nam pășit cu program guvernamental la vre-o alegere!

din contra eu am desfășurat totdeauna programul dat și în „Activitatea“, — totdeauna și totdeauna!

că eu mi-aș fi insinuat candidatura mea comitetului central al partidului liberal la Peșta!

este o afirmare concretă dela anonimul; care dacă e om cinstit trebuie să o dovedească, căci eu declar că densusl este ori dus în rătăcire ori apoi vorbește știind neadevăr, adecă mințește, pentru-că:

eu neci când n'am pășit cu program guvernamental, și neci când nu mi am insinuat candidatura mea, comitetului central al partidului liberal la Peșta, și neci unui comitet nicăiri!

că în unele ziare ori în Almanahul deputaților aleși eu am fost amintit ca candidat guvernamental — se poate; dară multe neadevăruri apar și prin ziare.

În Orăștie la vorbirea mea de program a fost vre-o 800—1000 de oameni, aceia toți pot să dovedească, că eu din punct în punct m'am ală-

turnat la programul național din 881 fără punctul prim! ba am și cetit punctele programului național din Memorial, declarând că aderez la toate, fără punctul întâiu.

Mă mir deci mult cum putează cineva a scrie în public astfel de neadevăruri vedite!

Zice mai departe anonimul, că la alegerea dela Ighiu eu aș fi avut o purtare încât toți Românii sa scandalisat.

apoi de ce nu spune anonimul, că în ce s'a manifestat acea purtare a mea, atât de condamabilă?

doar' în aceea, că văzând că absolute nu-s prospecte de reușită, am repășit?

mă provoc la d-nii: preoții Gombuş și Totoian (Abrudșat și Chi-falău), că eu ca D-lor, ca bărbății mei de încredere m'am consultat și constatând că absolute na mai fost posibilitate de reușită am repășit, ca să nu stee și pe noapte alegătorii prin Ighiu.

eu atunci aveam 165 și candidatul guvernamental 320 voturi, reserva mai era maximum 50—60 de voturi.

Asămănarea activității mele politice cu cea alui Dr. Ioan Fărcaș din Dej este o simplă prostie; căci doar' eu neci când nam corteșit pentru candidații guvernamentali, ci am făcut politică rumânească totdeauna cu bărbăția și energică față.

Deci am răspuns la toate „acusele“ anonimului, destul de obiectiv, și aștept acum dela simțul lui de dreptate să-și rectifice afirmațiile neadeverate.

Cu stimă

Dr. Aurel Muntean.

*

Înainte de toate trebuie să constatăm, că noi nici nu l'am considerat de păcat dl Muntean, vorba „că Dr. Aurel Vlad și soții stau pe baza programului desfășurat de D-sa“, deci față de această acuză nu era lipsă „să se apere“. Am susținut însă faptul, ca programul și spiritul în care muncește Dr.-ul Vlad și soții, nu este identic cu direcțiunea Dr.-ului Muntean. Dovadă ne este însăși ținuta politică a d-sale, pe care noi cei lipsiți „de rutină politică“ nu o putem aproba.

Este adevărat, că dl Muntean a propagat înaintea aparatii „Libertății“ ideea activității parlamentare și eliminarea punctului prim din program, dară nu d-sa a fost primul care a pledat pentru aceste idei, căci atât la anul 1881, cât și după aceea, au fost în sinul partidului național o pleiadă întreagă de bărbăți, cari au susținut ideile acestea. Intre aceștia era și dl P. Cosma. Deci chiar presupunând, că programa dezvoltată de dnul Muntean nu ar fi saturată de alure guvernamentale, nu se poate susține. că programul acela este a D-lui Muntean și că densus a fost „primul“ care „a desfășurat steagul acesta“. Noi îl asigurăm pe dl Dr. Muntean, că ne pare bine, dacă și alții au a-celeși vederi politice, pe cari le propagăm și noi, și fără a cerși după tovarăși de luptă, ne bucurăm din inimă, dacă cine-va în mod sincer se atășează la noi.

Activitatea D-lui Dr. Aurel Muntean însă, deja dela început a fost privită cu neîncredere și a fost o fatalitate pentru ideea activității parlamentare, că și D-sa „a desfășurat acest steag“. Nu noi suntem de vină, dacă aproape întreaga inteligență română nu numai de la noi, ci din toate părțile locuite de Români, nutrește neîncredere față de D-sa, neîncredere pe care nu noi am plantat-o, ci care datează din timpuri mai vechi.

Dl Muntean afirmă, că este neadever, că D-sa ar fi cochetat

întotdeauna cu guvernul și cu șefii administrațiunii. Asupra noastră și asupra majorității membrilor români însă, ținuta d-sale atât din trecut, cât și de acum, a trebuit să facă impresiunea, că d-sa cochetează cu guvernul. Impresiunea aceasta este deci basată pe ținuta d-lui Muntean.

Luăm act despre aceea, că însuși dl Dr. Muntean recunoaște că a făcut propunerea de a felicita pe arhiepiscopul Bánffy, neagă însă că ar fi făcut-o pentru de a se insinua, ci a voit să lovească în obstrucțiunea de atunci.

Intrucât ne aducem însă noi aminte, propunerea din chestiune a fost prezentată înainte de a se începe obstrucțiunea care a trântit pe Bánffy. Dar, admitând, că prezentarea propunerii s'a întâmplat din incidentul obstrucțiunii, cum vine naționalistul Dr. Aurel Muntean să sară în ajutorul celui mai șovinist prim-ministru, pe care l-a avut țeara ungurească?

Și cine să nu vadă în pasul seu acesta cochetare și insinuare? Nostim e mai ales faptul, că azi Dr. Muntean spune că făinoasa sa propunere de atunci, n'a stat în legătură cu nici o chestie națională; ear' atunci, la interpelarea unor Români, le-a zis că vrea să-l felicite pe Bánffy pentru-că sub el au fost liberați din temniță condamnații în procesul Memorandumului. Vezi, de-și mai aducea aminte de vorba asta, era mai prinza ca scuză!...

Ce privește insinuarea candidaturii d-lui Muntean comitetului executiv a partidului liberal, după desmintirea sa categorică, deși am cetit-o negru pe alb illo tempore în foile din Pesta, și chiar și în foaia semioficioasă, că s'a insinuat candidatura clubului liberal, totuși rectificăm loial știrera asta.

Caracteristic e însă și aci, că deși știrea a apărut atunci în jurul alegerii prin foile din Pesta, și chiar în cea semioficioasă, cari nu-și prea sug știrile din unghii, — dl Muntean n'a desmintit nici măcar în foaia sa știrea, ci a lăsat-o să fie știută în cercurile ungurești așa, precum au dat-o foile lor și Almanachul deputaților! Nu-i și asta o notă suspectă de cochetare?

Purtarea d-lui Muntean dela Ighiu este în deoște cunoscută, a fost ventilată și prin foi. De oare-ce d-sa se provoacă la preoții Gombuş și Totoian, îi rugam și noi să ne spună, fost-au ei mulțumiți cu atitudinea fostului candidat de deputat Dr. Aurel Muntean? Ș'apoi întreg cercul electoral ne este mărturie, că purtarea d-lui Muntean a scandalisat pe toți Românii de bine din acel cerc. Poftescă să neargă odată pe acolo, să audă însuși ce-i vor spune „rumânește“!

În fine zice dl Muntean, că asămănarea activității sale politice cu cea alui Dr. Ioan Fărcașiu este o simplă prostie, pentru-că dñsul nici-când nu a corteșit pentru candidații guvernamentali. O fi, dar' noi nici nu pentru aceea l'am asămănat cu Dr. Fărcaș, și recunoaștem că asemenarea nu este tocmai potrivită, pentru-că Dr. Muntean a propus felicitarea lui Bánffy, pe când acesta era la putere, deci nu numai candidat, ear' Dr. Fărcaș bietul, l-a felicitat acum ca ministru căzut și numai sperător candidat în viitor. Deci tot Dr. Muntean mai „cu rutină politică“... Dar' asămănarea are alt punct de razim, și acolo rămâne!

NOUȚĂȚI

Deputat sinodal al cercului Geoagiu a fost ales cu unanimitate de voturi dl Dr. Ioan Margita, avocat în Geoagiu. Scrutiniul a fost Dumineca trecută la Hondol. Felicităm pe noul deputat.

Băi de marmoră la Brănișca și Boz. Am scris încă despre aceea, că pe hotarele comunelor Brănișca și Boz s'a dat de statură de marmoră fină. Acum aflăm că s'a format o societate pe acții pentru scoaterea ei. În lipsa de acționari de ajuns din țară, cele mai multe acții le-au cumpărat capitaliști din Belgia.

Comitetul „Reuniunii Femeilor rom. din com. Hunedoarei“ a avut Dumineca trecută ședință. Adunarea generală va avea loc probabil în luna Maiu.

Majestatea Sa Împăratul și Rege Francisc Iosif, cum se raportează pe cale semioficială, peste câteva zile va veni la Budapesta pentru petrecere mai îndelungată. În timpul cât curtea va fi în Budapesta se vor arangia mai multe festivități de curte.

Hotărâre înțeleaptă. În sinodul protopopesc al Iliei, ținut luna trecută, discutându-se asupra lipsei mari de învățători calificați, cum și de preoți, — s'a luat hotărârea, ca fiecare preot să stăruie în satul seu pe lângă oameni cu stare mai bună, să-și dea copiii la școli mai mari, în gimnaziu, și apoi să se ducă la teologie și pedagogie, crescându-și astfel din mijlocul lor tineri potriviți și calificați a ocupa posturile de preoți și învățători din tract.

În sinoadele viitoare se va da raport sărbătoresc și cu laudă despre cei-ce au putut îndupleca din satul lor pe unii ori alții la acest lucru bun! Bună hotărâre!

Asentările. Dieta a primit cererea ministrului pentru apărarea țării, în urma căreia asentările, cari s'au amânat așa de mult, se vor ținea acum nesmintit din 21 Martie până în 30 Aprilie, și cei asentăți vor avea să intre în serviciu la 9 Maiu n., iar serviciul li-se va socoti ca dela începutul anului de față. —

Asentările la Orăștie încep Luni în 21. c. Sunt chemați tinerii din Oraș cari erau să vie anul trecut la măsură.

Abatorul cel nou al orașului Orăștie, a fost dat folosirii în 15 Martie. Măcelarii au ales un juncan frumos și gras și o vacă tineră, frumoasă și împodobindu-le cu cununi de flori le-au purtat cu muzică în frunte prin oraș, și le-au dus la noua belitoare, dându-le uciderii ca întâiele în frumosul și modernul local.

Dl Teodor V. Păcățian, după-ce și-a plinit robia de jumătate de an pentru volumul I. al prețioasei sale Cărți de aur, reîntors sănătos a reluat redactarea „Telegrafului Român“ la Sibiu.

La Nădlac e în 22 Martie (Marți) alegere nouă între Hasz și Dr. Nagy. Era vorba că guvernamentalul s'a retras, dar s'a desmintit, nu l-a lăsat inima și

ambția pe guvern să nu se încorde încă odată, nainte de-a perde cercul ce fusese totdeauna al lui. Dacă Românii vor fi vrednici, stând departe de alegere, guvernul va fi înfrânt sigur.

Sinucidere. În Batalionul dela Regimentul 31 de infanterie ce staționează în Orăștie, servea și locotenentul (Oberlieutenant) Coloman Toth, fiul colonelului pens. de honvezi Toth de aici. Atins de ceva boală, locotenentul stase timp mai îndelungat în spitalul militar din Sibiu, de unde s'a întors Dumineca trecută. Abia a venit însă acasă de și-a mai văzut părinții și sora, și după prânz ieșind afară din oraș s'a dus spre locul de tragere la țintă, poate voind să-l mai vadă și pe acela odată, și acolo și-a tras un glonț și a murit îndată. El a fost înmormântat cu frumoasă asistență militară, patru plutoane (Zug-uri) în paradă l-au însoțit la mormânt, toți ofițerii din loc și muzica militară venită anume.

Manevrele împărătești. În toamna acestui an vor avea loc manevre mai mari în ținuturile Budapestei între 2 corpuri de armată. La manevrele acestea va lua parte și Majestatea Sa împăratul și regele nostru, precum și moștenitorul de tron Francisc Ferdinand. Manevre mai mari nu vor avea loc est-an din cauză, că recruții anului 1903 abia în 1 Maiu vor intra în serviciu.

Moarte. Elisabeta Haneșiu, în numele seu și a fiilor Elena, Minerva, Aurelia, vestesc moartea iubitelui lor șot și tată Adam Haneșiu, întâmplată în 3/16 Martie, în al 51-lea an al vieții. Fie-i țărna ușoară.

Dl P. P. Barițiu fost conducător al tipografiei „Minerva“ din Orăștie, ieșind dela această tipografie și-a deschis tipografie proprie în Cluj, sub numele „Carmen“

Fundațiunea Gozdu. La finea anului 1903 fundațiunea lui Gozdu era de 4.970.808 cor. 30 bani. La suma aceasta se mai adăugă acum 89 acțiuni din noua emisiune de acții a băncii „Pesti első hazai takarékpénztár“, prin ce fundațiunea se urcă la suma de peste 6 milioane coroane.

Frumoasă onoare pentru corpul advocațional român e alegerea de președinte la Camera advocațională în Brașov. Reposând vehiul president Harmath, camera și-a ales de președinte pe dl Simeon Dămian, distins advocat român din Brașov.

Crimă misterioasă. Zilele trecute a fost aflat în pădurea de pe hotarul comunei Ribicioara (pe la Baia-de-Criș) locuitorul de-acolo Irimie Dan, mort, cu capul sfărmat. Făptuitorul crimei nu a putut fi eruat. Adevărat că e bănuț un văr al lui Dan, care avea în comun cu ucisul o fașie de pădure dar' acesta neagă morțiș. Atâta s'a constatat însă, că în ziua aceea bănuțul încă a fost la pădure.

Moarte frumoasă. Irinca Bucur din Uroi voind să depărteze de lângă vacă vițelul, vaca l-a luat în coarne și i-a spintecat pântecul așa de tare că după chinuri cumplite de câteva ore, nenorocitul a murit.

Dăscălitură greșită. „Gazeta“ din 5 (18) Martie ocupându-se de nou cu alegerea dela Nădlac zice între altele:

„Ce bazaconii sunt astea? Cine „să le mai creadă, când cel puțin 10 alegători trebuiau să fie la fața locului, măcar cu o jumătate de oară înaintea deschiderii alegerii, ca să-și anunțe candidatul?“

Noi știm, că legea dispune, ca lista de candidare să fie subscrișă de cei 10 alegători. Aceea însă nu se recere, ca ei în persoană să anunțe candidarea, ori-să fie chiar toți de odată prezenți. Presentarea listei de candidare, o poate face ori-cine, chiar un nealegător.

Dacă „Gazeta“ are intenția să ne dăscălească și în chestii de alegeri, apoi înainte de toate să studieze densa legea despre judicatura Curiei, și numai după aceea să deee lecții.

Mobilizare?

Mai ales de când s'a pornit războiul ruso-japonez, se vorbește des și cu mai multă stăruință, despre mobilizarea armatei austro-ungare ori a unei părți a ei.

Știrea de câte-ori a fost dată în publicitate, tot de atâte-ori a și fost desmintită.

Asta însă nu prea vrea să însemneze că e lipsită de adevăr. Se știe doar', că nici un stat nu bate toba nainte, de a întreprinde vre-o acțiune militară.

De astă-dată se vorbește chiar cu oare-care hotărâre. E vorba anume ca armata monarhiei noastre să întreși să ocupe întreg sandjacul Novibazarului ducându-se peste Mitrovița până la Salonichi, pentru a-și crea astfel basă întru a regula în definitiv chestia balcanică!

Literatură

„Enciclopedia Română“, lucrarea inițiată de Asociațiune acum 7 ani, și pusă sub direcțiunea fostului secretar Dr. Diaconovich a ajuns la sfârșit. Zilele astea a apărut fascicolul ei din urmă, al 23-lea. E de 8½ coale de tipar, cuprinzând mulți articlii de interes atât local pentru noi Românii din țările Coroanei Ungare, cât și generali, scoși din istoria vieții culturale, literare, politice, etc. a Românilor de pretutindenea.

Cu toate micile, ba ici-colea și însemnatele ei defecte, lucrarea din vorbă e un titlu de laudă pentru literatura română din Ardeal, și noi o salutăm cu bucurie, când o vedem azi încheiată.

Correspondență

Din Turda

— Adunarea generală a „Arieșanici“. —

În 18 Febr. s'a ținut „Arieșana“ adunarea sa generală sub presiul D-lui Iuliu Baroși.

Din raportul direcțiunii s'a putut vedea un spor îmbucurător în toate direcțiile, doar' că venitul curat în urma grelei crize economice ce a băntuit aproape 6 luni în întreg comitatul în urma unei îndărătnice epizotii a rămas cu ceva napoi față cu ce, din anul trecut.

Au crescut însă în mod însemnat depunerile spre fructificare, anume cu

